

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті визначено трактування корпоративного управління як систему загальних правил, процедур та політики, за допомогою яких планується регулюється та контролюється діяльність підприємства. Були виявлені відмінності між категоріями «корпоративне управління» та «корпоративний менеджмент». Було виявлено, що структура корпоративного управління складається з явних і неявних контрактів між компанією та зацікавленими сторонами де розподіляються права та обов'язки, а також порядок узгодження суперечностей зацікавлених сторін відповідно до їх цілей та інтересів. Корпоративне управління забезпечує основу для досягнення цілей компанії, охоплює практично всі сфери управління, від планування до контролювання та вимірювання ефективності діяльності підприємства.

Ключові слова: корпоративне управління, корпоративний менеджмент, зацікавлені сторони, акціонери, рада директорів, продуктивність компанії.

В статье определено трактовка корпоративного управления как систему общих правил, процедур и политики, с помощью которых планируется регулируется и контролируется деятельность предприятия. Были выявлены различия между категориями «корпоративное управление» и «корпоративный менеджмент». Было обнаружено, что структура корпоративного управления состоит из явных и неявных контрактов между компанией и заинтересованными сторонами где распределяются права и обязанности, а также порядок согласования разногласий заинтересованных сторон в соответствии с их целями и интересами. Корпоративное управление обеспечивает основу для достижения целей компании, охватывает практически все сферы управления, от планирования до контроля и измерения эффективности деятельности предприятия.

Ключевые слова: корпоративное управление, корпоративный менеджмент, заинтересованные стороны, акционеры, совет директоров, производительность компании.

In the article there was determined interpretation of corporate governance as the rules, processes, or laws by which businesses are operated, regulated, and controlled. There were explained differences between categories «corporate governance» and «corporate management. There was defined that corporate governance framework consists of explicit and implicit contracts between the company and the stakeholders for distribution of responsibilities, rights, and rewards, procedures for reconciling the sometimes conflicting interests of stakeholders in accordance with their goals and roles. Since corporate governance also provides the framework

for attaining a company's objectives, it encompasses practically every sphere of management, from action plans and internal controls to company performance.

Keywords: *corporate governance, corporate management, stakeholders, shareholders, board of directors, company performance.*

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язко з важливими науковими та практичними завданнями. Поточна економічна криза вітчизняної економіки відкинула питання корпоративного управління промислових підприємств на другий план, що є необґрунтованим оскільки якісне корпоративне управління підтримує довіру інвесторів, в результаті чого, компанія може знижувати капітальні витрати, забезпечує спонукання менеджерів досягнення цілей, що є в інтересах акціонерів та організації, знижує корупованість та ризиковість діяльності підприємства, допомагає у формуванні бренду. Корпоративному управлінню присвячено роботи таких учених як Д.О. Баюри, А. Берлі, Г. Ванга, Х. Девірста, А Демба, А. Кедбері, Г. Мінза, П. Моерланда, Ф. Нойбауера, О.С. Поважного. Проте незважаючи на численні праці учених не має спільної думки щодо визначення категорії, що зумовлює потребу у додаткових досліджень її еволюції та виокремлення відмінностей від інших дотичних категорій. Цілями статті є визначення сутнісних характеристик в управлінні корпоративною культурою підприємства, що потребує розв'язання таких завдань:

- уточнення визначення поняття «корпоративне управління»;
- дослідження еволюції формування корпоративного управління підприємств;
- визначення відмінностей між категоріями «корпоративне управління» та «корпоративний менеджмент».

Починаючи з 60-х рр. ХХ століття проблеми корпоративного управління (corporate governance) активно вивчаються в економічній літературі. Дослідження з корпоративного управління відображають еволюцію великих інтегрованих структур. У 1967 р виходить книга А. Берлі і Г. Мінза «Сучасна корпорація і приватна власність», де відокремлення власників від управлінців призвело до появи нового соціального прошарку професійних менеджерів і розвитку фондового ринку [1]. Одним з перших хто сформулював визначення корпоративного управління є А. Кедбері: «Корпоративне управління - це система керівництва і контролю за діяльністю компаній» [2]. Корпоративне управління визначається як набір механізмів, в рамках яких функціонує компанія, коли у власників підприємства відчужують функцію управління підприємством. В більш пізніх своїх роботах Кедбері відзначає головне призначення корпоративного управління є «підтримання балансу між економічними і соціальними, особистісними суспільними цілями» [2]. Тобто інтереси суспільства, держави, компаній та їх власників повинні бути

максимально взаємопов'язані, але самі механізми, через які і буде налагоджена дана взаємозв'язок, не розкриваються.

П. Моерланд в дослідженні поняття «корпоративне управління» відділяє його важливий елемент - наявність ради директорів. Хоча А. Демба і Ф. Нойбауер відзначають значущість ради директорів як компоненти корпоративного управління, проте вважають, що рада директорів, важливий, насамперед, для ведення звітності корпорації перед акціонерами та підпорядкування її діяльності сучасним етичним та економічним стандартам. Деякі автори, наприклад, Г. Ванг і Х. Девірст проголошують рада директорів найбільшою інновацією у сфері корпоративного управління.

Різне розуміння ролі ради директорів у корпоративному управлінні зумовлено значною кількістю визначень самого корпоративного управління. Рада директорів розглядають також як механізм, який полегшує агентську проблему, пов'язану з класической дилемою А. Берла і Дж. Мінса, і вчені допускають, що розуміння акціонерів про корпоративне управління ґрунтується на розумінні того, що корпорації - це приватна власність, а внутрішні і зовнішні директора - це захисники акціонерів корпорації.

Еволюцію корпоративного управління представлено на рис. 1. З рисунку видно, що в перспективі власник компанії втрачає над нею контроль і стає лише учасником розподілу прибутку. Так формуються два управлінських інститути: інститут менеджерів, що відповідає за поточне управління; інститут незалежних директорів, що відповідає за стратегічне управління.

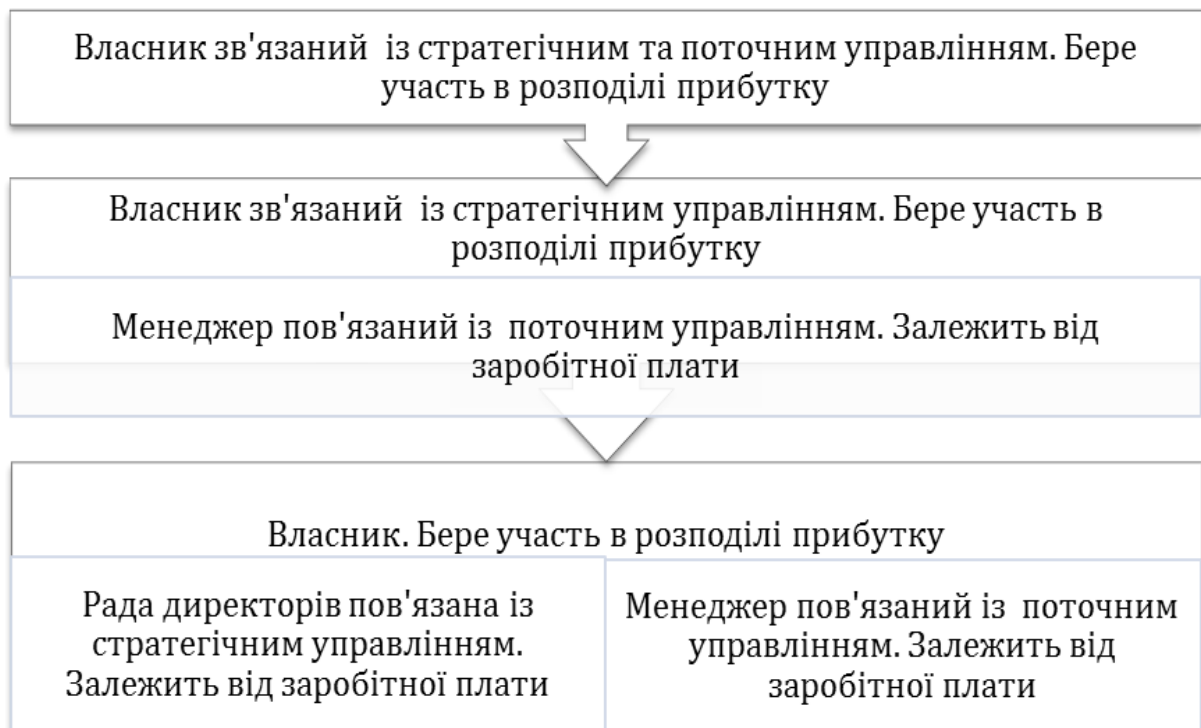

Рис. 1 Еволюція корпоративного управління

За визначенням фахівців Світового банку, корпоративне управління - це «система виборних та призначених органів, які здійснюють управління діяльністю відкритих акціонерних товариств, яка відображає баланс інтересів менеджерів і спрямована на забезпечення максимально можливого прибутку від усіх видів діяльності відкритого акціонерного товариства в межах норм чинного законодавства» [4].

Інші автори визначають корпоративне управління і як сукупність правил, нормативного регулювання та відповідної добровільної практики підприємств для максимізації довгострокових економічних інтересів акціонерів (А-М. Міллстейн), і як взаємовідношення між менеджментом компанії і зацікавленими особами (ОЕСР), або як «концепцію, що включає в себе структуру управління і контролю компанії, а також правила розподілу повноважень між власниками компанії, її радою директорів, виконавчим органом і співробітниками, постачальниками, замовниками і суспільством в цілому» (Н. Р. Мерфі) [3]. На думку професора Школи менеджменту Гарвардського університету, експерта з питань внутрішнього і зовнішнього контролю за діяльністю корпорацій К. Мейера, система корпоративного управління являє собою «Організаційну модель, за допомогою якої компанія представляє і захищає інтереси своїх інвесторів».

Таким чином, усі визначення даного поняття можна розділити на дві групи. У першій групі визначень розглядається фактичне поведінка корпорацій: їх діяльність, ефективність, зростання, фінансова структура і взаємовідносини з акціонерами та іншими учасниками. У другій групі визначень розглядається нормативна база, тобто правила, за якими працюють компанії. Таким чином, кожне з визначень охоплює лише одну з багатьох сторін корпоративного управління. Якщо об'єднати дані визначення в одне, то виходить, що корпоративне управління - це концепція, яка включає в себе організаційні структури управління компанією, інструменти контролю, законодавчу базу, регламентацію прав і відповідальності акціонерів, ради директорів і керуючих, що використовуються для підтримки балансу між економічними і соціальними, особистими і суспільними цілями заінтересованих осіб у процесі створення та розподілу доданої вартості.

Корпоративне управління, насамперед як управління корпоративними правами. При цьому, якщо брати корпоративні права як найбільш загальний об'єкт корпоративного управління, то його можна охарактеризувати так: корпоративне управління являє собою процес регулювання власником його корпоративних прав з метою отримання прибутку, управління корпоративним підприємством, відшкодування витрат шляхом отримання частки майна при його ліквідації.

Досить часто під корпоративним управлінням розуміють корпоративний менеджмент. Разом з тим, важливо виокремлювати поняття корпоративний менеджмент і корпоративне управління. Під першим терміном мається на увазі професійних фахівців в ході проведення ділових операцій. Іншими словами, менеджмент зосереджений на механізмах ведення бізнесу. Друге поняття набагато ширше: воно означає взаємодію безлічі осіб і організацій, які мають відношення до найрізноманітніших аспектів функціонування фірми.

Термін «менеджмент» в країнах з розвинутою ринковою економікою використовується стосовно корпоративно-господарському, виробничому управлінню. Менеджмент компанії - це інструменти, якими користуються менеджери корпоративних структур та їх підрозділів. Він охоплює такі питання, як інструментарій наукового управління організацією, формування системи управління в корпоративній структурі і управлінська діагностика, створення системи управління виробничо-господарською діяльністю в компанії, корпоративні інформаційні системи управління в організації та деякі інші. Таким чином, корпоративний менеджмент в своїй основі займається питаннями ефективного управління корпоративною структурою та її підрозділами.

Корпоративне управління як система взаємовідносин у відомому трикутнику «акціонери - рада директорів - менеджмент» є основою як для забезпечення ефективної діяльності компанії в середньостроковій перспективі, так і для успішного стратегічного розвитку. Сформована система взаємовідносин між акціонерами та менеджментом далеко не завжди прозора, ефективна і захищає права інвесторів. Тому численні законодавчі вимоги і правила, так само як і передові принципи корпоративного управління, націлені не стільки на поліпшення результатів діяльності компанії, скільки на забезпечення максимального ступеня захисту вкладень інвесторів.

Однак компанія існує не тільки заради збереження вкладених у неї коштів, а й для зростання її капіталізації. Для ради директорів, поряд із завданням контролю дій виконавчого керівництва, не менш важливим є завдання вироблення та узгодження стратегії розвитку компанії. По-перше, вибір неправильної стратегії може також негативно вплинути на компанію, як недостатній контроль ради директорів за діями менеджменту компанії. По-друге, велика ймовірність, що відсутність стратегії серйозним чином вплине на діяльність компанії і в підсумку призведе до викривлення фінансової звітності. Звідси випливає, що корпоративне управління - це, в першу чергу, набір механізмів, використовуваних для підтримки адекватного балансу між правами акціонерів і потребами ради директорів і менеджменту в процесі управління компанією. Отже, для корпоративного управління головне - це процедури, які покликані забезпечити сумлінне, відповідальне, прозоре корпоративне поведінку і підзвітність.

В той же час говорячи про менеджмент, маються на увазі механізми, необхідні для управління діяльністю компанії. Основні відмінності понять корпоративного управління і корпоративного менеджменту наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Відмінності між категоріями корпоративне управління та корпоративний менеджмент

Ознаки відмінності	Корпоративне управління	Корпоративний менеджмент
Ключова ідея	Організація ефективної системи взаємодії та взаємовідносин	Організація ефективної системи управління компанією
Основний пріоритет	Розроблення напрямів стратегічного розвитку	Розроблення механізму реалізації стратегічних напрямів розвитку
Основні функції	Контролювання реалізації стратегії	Прийняття управлінських рішень щодо реалізації стратегії
Параметри ефективності	Ефективне корпоративне управління полягає в підвищенні вартості компанії та відсутності	Ефективний менеджмент полягає в досягненні поставлених стратегічних цілей
Нормативна основа	Корпоративне управління ґрунтується на ряді основоположних принципів, загально визнаних кодексах, «кращої практики» та	Менеджмент більшою мірою ґрунтується на рішеннях загальних зборів акціонерів і ради директорів, нормативних документах компанії та

На практиці корпоративні органи управління найчастіше націлені на розробку довгострокової стратегії розвитку основного бізнесу і контроль над її реалізацією. При цьому підвищена увага приділяється досягненню запланованих кількісних показників, а методи та інструменти для їх досягнення залишаються на розсуд виконавчих органів (менеджменту)

Таким чином, корпоративне управління об'єктивно знаходиться на більш високому рівні в системі управління компанією, включаючи в себе широкий спектр відносин, який стосується не лише структури органів управління, а й усіх зацікавлених сторін, і забезпечує управління корпорацією в інтересах її акціонерів. З певною часткою умовності можна відзначити, що в ідеальній моделі управління компанією корпоративне управління і менеджмент - це два самостійних напрямки в управлінні організацією, чиї функції перетинаються

при розробці стратегії розвитку компанії та управління ризиками. перетин функцій залежить від механізму розподілу повноважень за рівнями управління компанією між радою директорів і одноосібним виконавчим органом, закріпленого в статуті компанії.

Отже, розглянуте тлумачення поняття корпоративного управління підприємства у взаємодії з механізмом його реалізації забезпечить довгострокові конкурентні переваги, високу інвестиційну привабливість та стабільний розвиток підприємства.

Список використаних джерел

1. A. A. Berle and G. C. Means The Modern Corporation and Private Property 2nd edn Harcourt, Brace and World, New York 1967
2. Сэр А. Кэдбери «Отчет по финансовым аспектам корпоративного управления в Великобритании», 1992 г.
3. Баюра Д.О. Система корпоративного управління в Україні - стан та перспективи розвитку : монографія / Д.О. Баюра. – Київ : К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – 288 с.
4. Світовий банк - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>